

Социальная экономика, политика и демография

УДК 316.4

Андронік Олена Леонідівна

*кандидат економічних наук, доцент кафедри підприємництва, корпоративної та просторової економіки
Донецький національний університет імені Василя Стуса*

Андроник Елена Леонидовна

*кандидат экономических наук, доцент кафедры предпринимательства, корпоративной и пространственной экономики
Донецкий национальный университет имени Василя Стуса*

Andronik Olena

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the
Department of Entrepreneurship, Corporate and Spatial Economics,
Vasyl Stus Donetsk National University*

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ У СВІТОВИХ РЕЙТИНГАХ

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ УКРАИНЫ В МИРОВЫХ РЕЙТИНГАХ

SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE IN THE WORLD RATINGS

***Анотація.** У статті визначено поточний стан та тенденції соціально-економічного розвитку держави на основі світових рейтингів та надано рекомендації щодо вдосконалення соціально-економічної політики України. Представлені й узагальнені такі показники як: індекс світової конкурентоспроможності, індекс сприйняття корупції, показник індексу людського розвитку, індекс легкості ведення бізнесу, зроблено оцінку економічної свободи в Україні.*

Проведено оцінку ефективності країни за Методологією SEDA, що включає два важливі поняття – відношення добробуту до багатства і відношення добробуту до зростання багатства. Незважаючи на отримані результати, які позитивно характеризують соціально-економічну ситуацію в країні, слід зазначити, що не зростання продуктивності, а зростання добробуту населення є кінцевою метою, тому для подальшого збільшення добробуту уряд повинен приділяти більше уваги підтримці високого рівня економічного зростання.

Виявлено що основними перешкодами на шляху підвищення конкурентоспроможності економіки України є: недостатній розвиток інфраструктури; неефективний державний апарат; корупція; стримування внутрішнього попиту; залежність від імпорту, в першу чергу від паливно-енергетичних ресурсів; проблеми з кредитними ресурсами через надзвичайно високі відсоткові ставки; не досконала податкова і амортизаційна політика, тощо.

Ключові слова: *соціально-економічний розвиток, показники світових рейтингів, міжнародні рейтинги, економічна свобода, добробут населення, конкурентоспроможність економіки.*

Анотація. *В статье определено текущее состояние и тенденции социально-экономического развития государства на основе международных рейтингов и даны рекомендации по совершенствованию социально-экономической политики Украины. Представлены и обобщены такие показатели как индекс мировой конкурентоспособности, индекс восприятия коррупции, показатель индекса человеческого развития, индекс легкости ведения бизнеса, произведена оценка экономической свободы в Украине.*

Проведена оцінка ефективності країни за Методологією SEDA, включаючої два важливі поняття - відношення добробуту до багатства і відношення добробуту до зростання багатства.

богатству и отношение благосостояния к росту богатства. Несмотря на полученные результаты, положительно характеризует социально-экономическую ситуацию в стране, следует отметить, что не рост производительности, а рост благосостояния населения является конечной целью, поэтому для дальнейшего увеличения благосостояния правительство должно уделять больше внимания поддержанию высокого уровня экономического роста.

Выявлено что основными препятствиями на пути повышения конкурентоспособности экономики Украины являются: недостаточное развитие инфраструктуры; неэффективен государственный аппарат; коррупция; сдерживания внутреннего спроса; зависимость от импорта, в первую очередь от топливно-энергетических ресурсов; проблемы с кредитными ресурсами за чрезвычайно высоких процентных ставок; не совершенна налоговая и амортизационная политика и тому подобное.

Ключевые слова: *социально-экономическое развитие, показатели мировых рейтингов, международные рейтинги, экономическая свобода, благосостояние населения, конкурентоспособность экономики.*

Summary. *The article defines the current state and trends of the socio-economic development of the state based on international ratings and provides recommendations for improving the socio-economic policy of Ukraine. Such indicators as global competitiveness index, corruption perception index, human development index, ease of doing business index are presented and summarized, economic freedom in Ukraine is assessed.*

An assessment of the country's effectiveness was carried out using the SEDA Methodology, which includes two important concepts - the ratio of well-being to wealth and the ratio of well-being to wealth growth. Despite the results, positively characterizes the socio-economic situation in the country, it should be noted that not productivity growth, but population welfare growth is the goal, so

the government should pay more attention to maintaining a high level of economic growth to further increase welfare.

It was revealed that the main obstacles to improving the competitiveness of the economy of Ukraine are: insufficient infrastructure development; inefficient state apparatus; corruption; contain domestic demand; dependence on imports, primarily on fuel and energy resources; problems with credit resources at extremely high interest rates; not perfect tax and depreciation policy, and the like.

Key words: *socio-economic development, indicators of world ratings, international ratings, economic freedom, welfare of the population, competitiveness of the economy.*

Постановка проблеми. В сучасних високотехнологічних та інформаційних умовах економічного розвитку з підвищення стандартів і рівня життя громадян, сприяння повній зайнятості населення, розвиток людського капіталу, збільшення ефективності надання послуг соціальної сфери стає обов'язковою умовою сучасного державного управління та загалом, підвищення конкурентоздатності сучасної національної економіки в умовах глобалізаційних процесів.

Вибір пріоритетів та напрямів соціально-економічного розвитку України, визначення механізмів їх досягнення обумовлюють необхідність його комплексного дослідження. Важливим індикатором стану соціально-економічного розвитку країни є визначення її міжнародного рейтингу у соціальній, економічній та політичній сферах. Динаміка показників світових рейтингів дозволяє використати зовнішнє незалежне оцінювання змін у соціально-економічному розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У працях Лібанової Е.М. [4-5], Бобух І.М. [1, 2], Сухорукова А.І. [7], Диха М.В. [3], Ольвінська Ю.О. [6] розглядаються питання забезпечення політики соціально-

економічного розвитку держави. Використання міжнародних рейтингів дозволяє дослідити динаміку факторів, які обумовлюють зміни в країні, і як наслідок – зміна рейтингу.

Мета дослідження. Метою дослідження є визначення поточного стану та тенденцій соціально-економічного розвитку держави на основі показників світових рейтингів та надання рекомендацій щодо вдосконалення соціально-економічної політики України.

Матеріали дослідження. Щоб визначити місце України у світі в контексті державної політики соціально-економічного розвитку, необхідно розглянути в якості вихідних макроекономічних характеристик оцінки за показниками міжнародних рейтингових систем, за якими можна ідентифікувати стан національної економічної системи в контексті реалізації соціальних принципів розвитку.

При розробці політики соціально-економічного розвитку не завжди повною мірою враховуються цільові орієнтири, які є основою при розрахунку міжнародних рейтингів. Така ситуація призводить до того, що Україна залишається поза вищих позицій та призводить до погіршення міжнародних позицій. В межах дослідження проаналізовано ряд міжнародних рейтингів, в процесі формування яких аналізуються показники соціально-економічного розвитку країн. Світові індекси за якими було проведено дослідження наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Показники рейтингу України у світових індексах

Індекс	P (N)*			Значення	
	2013	2014	2018	максимально досягнуте країнами	для України
Індекс світової конкурентоспроможності [13]	73 (144)	76 (144)	83 (140)	6,95	2,3
Індекс сприйняття корупції [8]	144 (182)	103 (182)	120 (180)	100	32
Індекс людського розвитку [11]	78 (187)	83 (187)	88 (189)	0,97	0,77

Індекс легкості ведення бізнесу [9]	137 (185)	83 (189)	71 (190)	100	83
Індекс економічної свободи [14]	158 (178)	162 (178)	147 (171)	89,4	52,3
Глобальний індекс миру [10]	120 (163)	150 (163)	152 (163)	0,62	2,845
Індекс свободи преси [16]	116 (179)	127 (179)	101 (179)	82	55
SEDA (Аналіз стійкості економічного розвитку країни) [12]	60(152)	60 (152)	67(152)	85,3	54,8

*Р – рейтинг України серед N досліджених країн.

Індекс світової конкурентоспроможності [13] України є значно нижчими за середній регіональний через інфляцію та збільшення боргів державного бюджету.

Індекс сприйняття корупції, досліджує 180 країн і територій за рівнем корупції у державному секторі, використовує шкалу від 0 до 100, де 0 є дуже корумпованою, а 100 дуже чистими. Більше двох третин країн у 2018 році оцінюються нижче 50, середній бал складає лише 43.

Україна у рейтингу сприяння корупції набрала 32 бали, що свідчить про нездатність країни значно контролювати корупцію та сприяє кризі демократії. Незважаючи на певні покращення з попередніми роками дані показують, що країна не в змозі зробити серйозний прорив у боротьбі з корупцією.

Показник індексу людського розвитку України на 2018 рік становить 0,751 [11], що ставить країну у категорію високого людського розвитку - позиціонуючи його в 88 з 189 країн і територій. У період з 1990 по 2017 рік значення індексу в Україні зросло з 0,705 до 0,751, збільшившись на 6,5%. У період з 1990 по 2018 рік тривалість життя в Україні при народженні збільшилася на 2,3 роки, середні роки навчання збільшилися на 2,2 роки, а очікувані роки навчання зросли на 2,6 роки. За той самий період ВВП України на душу населення скоротився приблизно на 24,4%.

Проте індексу людського розвитку у 2018 році нижче середнього значення для країн з високим рівнем людського розвитку - 0,757 і нижче

середнього значення 0,771 для країн Європи та Центральної Азії. З країн Європи та Центральної Азії, країни, які близькі до України у 2018 році це Казахстан та Російська Федерація, які мають 58 і 49 місце відповідно.

Індекс легкості ведення бізнесу [9] включає дані щодо регулювання ринку праці, регулювання зайнятості а також деякі аспекти якості роботи. Проте індекс легкості ведення бізнесу дозволяє визначити напрями проведення реформ та покращення місцевого бізнес-середовища.

За останні роки в Україні відбулись наступні зміни:

- дозволи на будівництво подорожчали за рахунок збільшення внеску до міської соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури;
- відбулося спрощення оформлення дозволів на будівництво, усунено вимоги до інвесторів отримувати дозволи від держави;
- зміцнено захист інтересів міноритарних інвесторів шляхом посилення вимог до розкриття в річних звітах операцій з пов'язаними особами;
- спрощено міжнародну торгівлю, за рахунок скасування вимог на перевірку запчастин від Державної служби експортного контролю;
- впроваджено спрощену процедуру розгляду спорів по контрактам з використання малих заяв та досудових засідань як частину механізму управління справами у всіх господарських судах.

Оцінка економічної свободи в Україні становить 52,3, що робить її 147-ою в списку [14]. Її загальна оцінка збільшилася на 0,4 пункту, поліпшення фіскального середовища та права власності випереджають зниження рівня свободи праці та свободи торгівлі. Україна посідає 44 місце серед 44 країн Європи, і її загальна оцінка є нижчою за регіональні та світові показники.

Державі не вдається проводити багато необхідних, але спірних структурних реформ, таких як скорочення субсидій і підвищення тарифів на енергію, фіскальна консолідація та боротьба з корупцією. Україні також необхідно розвивати свої ринки капіталу, приватизувати державні

підприємства та вдосконалювати як свою правову базу, так і верховенство права.

В Україні відбулось поліпшення індексу миру, який покращився на дві позиції, хоча вона залишається на 152 з 163 країн [10]. Незважаючи на формалізацію торгової блокади проти Донбасу в березні 2017 року, що призвело до зростання в національних оцінках внутрішніх конфліктів, зростаюча політична нестабільність напередодні виборів 2019 р., поліпшення оцінки впливу тероризму, біженців та ВПО та зовнішніх конфліктів, покращили загальну оцінку у індексі миру.

Українська влада прийняла низку довгоочікуваних реформ після революції 2014 року, включаючи закони про прозорість володіння ЗМІ та доступ до державної інформації. Але, як показало дослідження недофінансування нових громадських операторів, може звести на нуль досягнення. Набагато більше потрібно для того, щоб послабити жорсткий контроль олігархів над засобами масової інформації та заохотити редакційну незалежність. Інформаційна війна з Росією має негативні наслідки, включаючи заборону російських ЗМІ та російських соціальних мереж, а також чорні списки іноземних журналістів. Боротьба з корупцією вплинула на розслідування. Фізичні напади на засоби масової інформації, включаючи вбивство журналіста Павла Шеремета в 2016 році, продовжують залишатися безкарними, а занепокоєння зростає напередодні виборів 2019 року.

Методології SEDA, оцінки ефективності країни, включає два важливі поняття – відношення добробуту до багатства і відношення добробуту до зростання багатства [12].

Незважаючи на отримані результати, які позитивно характеризують соціально-економічну ситуацію в країні, слід зазначити, що не зростання продуктивності, а зростання добробуту населення є кінцевою метою, тому

для подальшого збільшення добробуту уряд повинен приділяти більше уваги підтримці високого рівня економічного зростання.

Відповідно до рейтингу якості життя «The World's Best Countries» у 2018 році Україна покращила свої позиції та зайняла 69 місце серед 80 країн з загальним індексом 0,5 (перше місце у Швейцарії з індексом 10) [15]. У 2017 році Україна займала 73 місце з 80 країн. Місце країни визначається за станом освіти в країні, охорони здоров'я, показників що характеризують «якість життя», економічну ситуацію в країні та політичну ситуацію. У даний індекс входять наступні показники: привабливість країни (59 місце),

Висновки. Аналіз змін міжнародних позицій соціально-економічного розвитку України за 2013-2018 рр., виявив неоднозначні результати. Найбільшими проблемами в Україні залишається корупція, хоча становище дещо покращилось. Особливу увагу слід звернути на рейтинги конкурентоспроможності, тому що, вони найточніше віддзеркалюють основні проблемні аспекти сталого розвитку української економіки. Оскільки конкурентоспроможність є здатність країни відповідати вимогам конкурентного ринку, запитам покупців.

За усіма показниками, які характеризують перехід України до розвитку та її готовність до модернізації різних сфер соціально-економічної системи в контексті забезпечення органічності функціонування в межах глобальної світової мережі, масштаби розвиненості потенціалу сталого розвитку мають чи не найгірші позиції. Наближення соціально-економічних показників України до європейських стандартів потребує інтенсивного розвитку політики держави у сфері формування високої якості життя та підвищення добробуту населення шляхом запровадження високих соціальних стандартів.

Література

1. Бобух І.М. Формування людського потенціалу в Україні: аналітичні зіставлення й напрями удосконалення [Електронний ресурс] / І.М. Бобух // Демографія та соціальна економіка. - 2013. - № 2. - С. 70-81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2013_2_9
2. Бобух І.М. Стратегічні орієнтири економічного зростання України: інклюзивність як ключовий пріоритет [Електронний ресурс] / І.М. Бобух, С.М. Щегель // Вісник Національної академії наук України. - 2018. - № 7. - С. 55-70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnanu_2018_7_10
3. Диха М. В. Соціально-економічний розвиток України: напрями та засоби реалізації : [монографія] / М. В. Диха. – Київ: Центр учбової літератури, 2016. – 388 с.
4. Лібанова Е.М. Нерівність в українському суспільстві: витоки та сучасність / Е.М. Лібанова // Економіка України. - 2014. - № 3. - С. 4-19.
5. Лібанова Е.М. Інноваційні важелі демографічної політики/ Е.М. Лібанова // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. Серія : Економіка та менеджмент. - 2016. - № 9. - С. 21-33.
6. Ольвінська Ю.О. Проблеми соціально-економічного розвитку країн Євросоюзу. Статистичні методи оцінки соціально-економічного розвитку країни і регіонів. Міжнародна науково-практична конференція «Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях», Одеса 22-23.04.2015. Одеса, ОНЕУ. – 2015. – С. 18-21.
7. Сухоруков А.І. Моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів України: монографія / А.І. Сухоруков, Ю.М. Харазішвілі. – К. : НІСД, 2012. – 368 с.

8. Corruption Perceptions Index 2018. URL: <https://www.transparency.org/cpi2018>
9. Ease of Doing Business in Ukraine. URL: <http://doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine>.
10. Global Peace Index. URL: <http://visionofhumanity.org>
11. Human Development Index. URL: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>
12. SEDA 2018: An Interactive Guide. URL: <https://www.bcg.com/ru-ru/publications/interactives/seda-2018-guide.aspx>
13. The Global Competitiveness Report 2018. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2018/>
14. The 2019 Index of Economic Freedom. URL: <https://www.heritage.org/>
15. The World's Best Countries. URL: <https://www.usnews.com/news/best-countries/ukraine>
16. World Press Freedom Index. URL: <https://rsf.org/en/ranking/2018>

References

1. Bobukh I.M. Formuvannya lyuds'koho potentsialu v Ukrayini: analitychni zistavlennya y napryamy udoskonalennya [Elektronnyy resurs] / I.M. Bobukh // Demohrafiya ta sotsial'na ekonomika. - 2013. - № 2. - S. 70-81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2013_2_9
2. Bobukh I.M. Stratehichni oriyentiri ekonomichnoho zrostannya Ukrayiny: inklyuzivnist' yak Klyuchovyy PRIORYTET [Elektronnyy resurs] / I.M. Bobukh, S.M. Shchehel' // Visnyk Natsyonal'noy akademyy nauk Ukrayiny. - 2018. - № 7. - S. 55-70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnanu_2018_7_10
3. Dykha M. V. Sotsial'no-ekonomichnyy rozvytok Ukrayiny: napryamy ta zasoby realizatsyy: [monohrafiya] / M. V. dykha. - Kyiv: Tsentr uchbovoyi literatury, 2016. - 388 s.

4. Libanova E.M. Nerivnist' v Ukrayins'komu suspil'stvi: vytoky ta suchasnist' / E.M. Libanova // *Ekonomika Ukrayiny*. - 2014. - № 3. - S. 4-19.
5. Libanova E.M. Innovatsiyni vazheli demohrafichnoyi polityky / E.M. Libanova // *Problemy innovatsiyno-investytsiynoho rozvytku. Seriya: Ekonomika ta menedzhment*. - 2016. - № 9. - S. 21-33.
6. Ol'vins'ka YU.O. Problemy sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku stran Yevrosoyuzu. Statystychni metody otsinky sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku krayiny y rehioniv. Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya «Naukovi problemy hospodaryuvannya na makro-, mezo- ta mikroekonomichnomu rivnyakh», Odesa 22-23.04.2015. Odesa, ONEU. - 2015. - S. 18-21
7. Sukhorukov A.I. Modelyuvannya ta prohnozuvannya sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku rehioniv Ukrayiny: monohrafiya / A.I. Sukhorukov, YU.M. Kharazishvili. - K.: NISD, 2012. - 368 s.
8. Corruption Perceptions Index 2018. URL: <https://www.transparency.org/cpi2018>
9. Ease of Doing Business in Ukraine. URL: <http://doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine>.
10. Global Peace Index URL: <http://visionofhumanity.org>
11. Human Development Index. URL: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>
12. SEDA 2018: An Interactive Guide. URL: <https://www.bcg.com/ru-ru/publications/interactives/seda-2018-guide.aspx>
13. The Global Competitiveness Report 2018. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2018>
14. The 2019 Index of Economic Freedom. URL: <https://www.heritage.org>
15. The World's Best Countries. URL: <https://www.usnews.com/news/best-countries/ukraine>

16. World Press Freedom Index. URL: <https://rsf.org/en/ranking/2018>